

Maktskiften i medborgarnas ögon

CEFOS Working Paper 8
2010

Anna Bendz *
CEFOS

Abstract

När en ny politisk majoritet tillträder som ett resultat av medborgarnas röstande i allmänna val bör följderna bli konkreta skillnader i politiken. I denna undersökning ställs frågan om medborgarna uppfattar en förändring av politiken efter ett kommunalt maktskifte. Undersökningen bygger på frågor i enkätundersökningen Väst-SOM 2009. Resultaten visar att en knapp tredjedel av de västsvenskar som bor i kommuner som fick maktskifte efter valet 2006 uppfattar att det har skett förändringar i politiken. Uppfattningen skiljer sig åt mellan olika grupper där bland annat de som har försökt påverka den kommunala politiken och de som arbetar i kommunal sektor anser att det har skett förändringar i högre grad än andra..

* anna.bendz@cefos.gu.se

Centrum för forskning om offentlig sektor – Center for Public Sector Research
www.cefos.gu.se

CEFOS Working Paper 8
Maktskiften i medborgarnas ögon

© Anna Bendz, 2010

ISSN: 1653-3895

CEFOS
Centrum för forskning om offentlig sektor
Göteborgs universitet
Box 720
405 30 Göteborg
office@cefos.gu.se
Tel. 031-773 41 42
www.cefos.gu.se

CEFOS
Center for Public Sector Research
Göteborg University
P.O. Box 720
SE-405 30 Göteborg, Sweden
office@cefos.gu.se
Tel. +46 31 773 41 42
www.cefos.gu.se

Inledning

En stor del av den kommunala demokratins legitimitet vilar på att de politiska representanterna i kommunen lyckas kanalisera medborgarnas önskemål. Genom att rösta i allmänna val ska medborgarna kunna uttrycka sin vilja när det gäller hur kommunen ska styras och politikerna ska sedan styra i enlighet med denna vilja. För medborgarna är den egna kommunens politik viktig. Tidigare forskning visar exempelvis att det finns ett samband mellan kommuninvånarnas missnöje med den kommunala verksamheten och valresultat för det parti som hade posten som kommunstyrelsens ordförande.¹ En indikation på att kommunens politik är betydelsefull för medborgarna är den ökande röstdelningen, att folk i allt större utsträckning röstar på olika partier i riksdagsval och kommunala val.²

En viktig komponent i en valdemokrati är att det finns skillnader mellan olika politiska alternativ och följaktligen bör det också bli en konkret skillnad i politiken beroende på vilken majoritet som styr kommunen. Även om kommunstyrelsen sammansätts proportionellt är en vanlig lösning att ordförandeposter och vissa andra poster i kommunstyrelsen tillsätts av kommunstyrelsens majoritet, något som ibland benämns som ”kvasiparlamentarism”.³ Detta innebär att de politiska alternativen blir tydligare för medborgarna och att det blir enklare att utkräva ansvar. Genom att rösta fram en ny majoritet då den gamla inte uppfattas uppfylla medborgarnas önskemål utövar medborgarna sin rätt till ansvarsutkrävande, vilket är ett fundament i den representativa demokratin.⁴ Som en följd bör kommunens politik förändras. Om det inte blir någon skillnad alls när medborgarna röstar fram en ny majoritet finns risk att medborgarnas förtroende för den lokala representativa demokratin urholkas. Ur ett rationalistiskt perspektiv ligger det även i partiernas eget intresse att arbeta för att genomdriva sin egen politik då de får möjlighet.⁵ Detta talar för att politiken efter ett kommunalt maktskifte bör byta inriktning. För att en förändring ska vara möjligt krävs emellertid även att partierna har ett handlingsutrymme, något som exempelvis kan begränsas genom kommunens ekonomi, statlig styrning och förvaltningens egna intressen.⁶ En faktor som troligen kan ha begränsat kommunernas handlingsutrymme när det gäller att genomföra förändringar under perioden efter valet 2006 är finan-

¹ Håkansson 1994.

² Johansson, Nilsson och Strömberg 2001, Johansson 2006.

³ Se t ex Bäck, Johansson och Sandqvist 1998, Bäck 2006.

⁴ Se t ex Przeworski, Stokes och Manin.

⁵ Downs 1957.

⁶ Se Bendz och Johansson 2008.

skrisen. Även om en ny majoritet har haft ambitioner att exempelvis bedriva en expansiv politik är det möjligt att dessa ambitioner kan ha fått läggas åt sidan på grund av ökande ekonomiska problem.

I ett tidigare projekt om maktskiften i kommuner genomfördes en analys av de kommuner och landsting som hade maktskifte efter valet 1998, valet 2002 eller båda.⁷ I projektet tillfrågades politiker och tjänstemän om hur de uppfattade politiken efter ett maktskifte. Resultaten visade bland annat att politikerna hade ambitioner att förändra samt ansåg sig ha ganska bra handlingsutrymme för att genomföra förändringar av politiken efter ett maktskifte. De tillfrågade ansåg också att majoriteten hade lyckats att genomföra förändringar i de flesta fall även om det fanns vissa hinder i vägen som gjorde att de planerade förändringarna inte genomfördes. Ytterligare ett resultat från detta projekt var att svarspersonerna uppfattade det som att förhållandet mellan partierna i kommunen kännetecknades något mer av konkurrens än av konsensus, vilket innebär att de uppfattade det som att det fanns relativt tydliga politiska alternativ.

Även om kommunens politiker och tjänstemän anser att det finns tydliga politiska alternativ i kommunen och att det genomförs förändringar i den kommunala politiken efter ett maktskifte är det inte säkert att väljarna har samma uppfattning. Givet att det är väsentligt för den kommunala demokratis legitimitet att väljarna uppfattar tydliga skillnader mellan partierna och att förändringar i deras preferenser ska återspeglas i den kommunala politiken är det av stor vikt att undersöka i hur stor utsträckning medborgarna uppfattar att det blir några effekter av ett kommunalt maktskifte.

Syftet med denna rapport är att undersöka om maktskiften uppfattas leda till förändringar av den kommunala politiken. Anser kommunens medborgare att det blir skillnader i kommunens politik när det blir en ny majoritet? Dessutom genomförs analyser av hur variationen ser ut mellan olika grupper när det gäller synen på förändring (se vidare nedan). Maktskifte definieras i det här fallet som en tydlig förändring av majoritetsförhållandena, exempelvis att en socialdemokratiskt dominerad kommunstyrelse byts ut mot en styrelse dominerad av borgerliga partier och där samarbetet sker inom respektive block. Som maktskifte räknas dessutom en övergång från en blocköverskridande majoritet till en majoritet bestående av borgerliga allianspartier eller rödgröna partier och tvärtom. I rapporten används den bedömning av vilka kommuner som genomgått maktskiften som har

⁷ Bendz och Johansson 2008.

gjorts av Sveriges kommuner och landsting i sammanställningen ”Majoriteter och maktskiften i kommunerna 2006-2010”.

Den empiriska undersökningen i rapporten bygger på frågor som har ställts i enkäten Väst-SOM 2009.⁸ Väst-SOM skickas ut till 6000 slumpmässigt utvalda västsvenskar. De frågor som analysen huvudsakligen bygger på är följande:

Anser du att det har skett förändringar i politiken i den kommun där du bor sedan valet 2006?(Ja/Nej)

Om ja, på vilket eller vilka områden anser du att det har skett störst förbättringar respektive försämringar sedan valet 2006 i den kommun där du bor? (Öppen fråga)

Av de 50 kommuner som ingår i undersökningen (Västra Götalands kommuner + Kungsbacka) fick 18 kommuner en ny majoritet efter valet 2006. Av dessa fick 10 ett maktskifte till ett eller flera av alliansens partier, 2 till ett eller flera av de rödgröna partierna och 6 kommuner fick en majoritet med ett blocköverskridande samarbete. Av de som har svarat på enkäten bor 789 personer (23 procent) i kommuner med maktskifte och 2575 i kommuner utan maktskifte.

I analysen sker fortlöpande jämförelser mellan kommuner med och kommuner utan maktskiften efter valet 2006. En generell hypotes är att medborgarna i kommuner med maktskiften ska uppfatta förändringar i större utsträckning än medborgarna i kommuner utan maktskiften. Om medborgarna uppfattar att det inte blivit några förändringar trots maktskifte kan det bero på flera saker. För det första att det faktiskt inte har genomförts några förändringar. För det andra att medborgarna av olika anledningar inte uppfattar de förändringar som har genomförts. En rimlig utgångspunkt är att kommuner som har haft ett tydligt maktskifte i de flesta fall genomgår förändringar i mer eller mindre utsträckning. Resultaten från det ovan nämnda projektet ”Maktskiften i kommuner” visade bland annat att andelen verksamhet i enskild regi (privatiseringar) ökade i kommuner som haft

⁸ SOM-institutet (Samhälle, Opinion, Massmedia) är ett samarbete mellan statsvetenskapliga institutionen, institutionen för journalistik medier och kommunikation samt förvaltningshögskolan vid Göteborgs universitet. Se www.som.gu.se. Väst-SOMenkäten skickas ut till 6000 slumpmässigt valda personer i Västra Götaland samt Kungsbacka kommun. Svarsfrekvensen för 2009 års undersökning är 61 %.

maktskifte åt höger och att kostnaderna för vissa verksamheter ökade i kommuner som hade maktskifte åt vänster (exempelvis ökade kostnaden per elev i grundskolan, vilket indikerar en ökad ekonomisk satsning). Viktigt att påpeka här är att resultaten visade på ganska få signifikanta effekter av maktskiften på förändringar av kostnader och andel verksamhet i enskild regi. Dessa mått är emellertid inte heltäckande och tillsammans med övriga analyser är slutsatsen i projektet att maktskiften åtminstone på vissa områden innebär skillnader i politiken.⁹

Analysen inleds med att besvara frågan om hur stor andel av västsvenskarna som uppfattar att det har blivit skillnad i deras kommuners politik efter valet 2006. Är det någon skillnad mellan hur medborgare i kommuner med respektive utan maktskiften tycker i det här fallet? En annan relevant fråga är om det är skillnader i medborgarnas uppfattning beroende på åt vilket håll maktskiftet har skett. Det är t ex möjligt att medborgare i kommuner där borgerliga partier har tagit över makten kan uppfatta förändringar i större utsträckning än i andra kommuner eftersom det blev maktskifte på nationell nivå samtidigt. Nästa steg i undersökningen är att fokusera på den öppna fråga som ställdes i enkäten om på vilka områden det har skett förbättringar respektive försämringar. Går det att urskilja några mönster när det gäller svarspersonernas åsikter? Därefter går undersökningen vidare med analyserna av olika grupper av svars personer.

Uppfattningar om förändring: har det hänt något i kommunerna sedan valet 2006?

Den första tabellen nedan visar hur stor andel av västsvenskarna som anser att det har hänt något med den kommunala politiken efter det senaste valet.

Tabell 1: Medborgarnas uppfattning om förändringen i den kommunala politiken efter valet 2006 (procent, antal)

Förändring	Procent	Antal
Ja	19	557
Nej	81	2377
Summa	100	2934

⁹ Bendz och Johansson 2008.

Det är en knapp femtedel av västsvenskarna som urskiljer någon förändring av den egna kommunens politik efter det senaste valet. Ovanstående tabell tar inte hänsyn till om svarspersonerna bor i en kommun som fick maktskifte eller inte, i tabell 2 görs denna uppdelning.

Tabell 2: Uppfattning om förändring i den kommunala politiken efter valet 2006, uppdelat på kommuner med och utan maktskifte (procent)

	Ej maktskifte	Maktskifte
Förändring	16	29
Inte förändring	84	71
Summa	100	100
Antal	2250	681

Det finns en tydlig skillnad i uppfattningarna om förändring mellan svarspersoner som bor i kommuner med respektive utan maktskifte, där nästan en tredjedel av de som bor i maktskifteskommuner anser att det har blivit någon typ av förändring. Majoriteten anser emellertid att det inte har skett någon påtaglig förändring. Något som kan ha betydelse är åt vilket håll maktskiftet har skett och i tabell tre redovisas svaren uppdelade på om maktskiftet har skett åt höger (till något eller flera av allianspartierna), till vänster (till Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet eller en majoritet bestående av flera av dessa partier) eller om kommunen har bytt till ett blocköverskridande majoritetssamarbete.

Tabell 3: Uppfattning om förändring i den kommunala politiken efter valet 2006 efter typ av maktskifte (procent)

	Förändring	Inte förändring	Summa	n-tal
Ej maktskifte	16	84	100	2250
Maktskifte åt höger	31	69	100	449
Maktskifte åt vänster	20	80	100	65
Maktskifte till blocköverskridande	26	74	100	67

Resultaten när det gäller maktskifte åt vänster måste tolkas med stor försiktighet eftersom det är få personer som ingår i den gruppen. Tendensen är emellertid att det är svars personer i kommuner som har haft maktskifte till något eller flera av alliansens partier som upplever de största förändringarna.

På vilka områden förändras politiken efter ett maktskifte?

I projektet ”Maktskiften i kommuner” visade det sig att den politiska majoriteten var mer benägen att förändra vissa områden än andra när den kommit till makten efter ett val. För kommuner med borgerligt styre förändrades inriktningen av utvecklingsfrågor, social omsorg samt grund- och gymnasieskola mest, enligt politiker och tjänstemän i kommunerna. När det gäller kommuner med vänsterstyre uppfattade politiker och tjänstemän att de största förändringarna skedde inom grundskolan, social omsorg samt plan- och byggfrågor.¹⁰ Hur ser det då ut med medborgarnas uppfattning om vilka områden som förändras?

Av de 557 personer som har svarat att de anser att det har blivit förändringar i den kommunala politiken efter valet 2006 har inte alla fyllt i svar på den öppna frågan om på vilka områden det i så fall har skett förbättringar respektive försämringar. Sammanlagt har 139 personer angivit förbättringar och 285 har angivit försämringar. Ett antal personer har fyllt i båda. Svarspersonerna har fått ange upp till tre områden på varje fråga. Det är vanligare att man anger försämringar än förbättringar. I kommuner som har haft maktskifte har 5 % angivit förbättringar och 11 % försämringar, motsvarande siffror för medborgare i kommuner utan maktskifte är 4 respektive 8 %. De flesta maktskiften har skett åt höger. Medborgare som placerar sig själva till vänster på vänster-högerskalan anger föga förvånande i större utsträckning att politiken efter ett maktskifte har försämrats än vad de som placerat sig till höger gör.

Svaren som anges på de öppna frågorna om förbättringar och försämringar är varierande. Inget område dominerar, men det finns några som tas upp av ett lite större antal svars personer. Det är emellertid fortfarande såpass få att det inte är någon idé att dela upp i ytterligare grupper. När det gäller förbättringar efter valet är det vanligast förekommande svaret frågor som rör trafik/infrastruktur. Exempelvis kan det handla om att medborgarna anser att vägarna har blivit bättre i kommunen eller att kollektivtrafiken har

¹⁰ Se Bendz och Johansson 2008.

förbättrats. Andra områden som nämns som förbättringar är skatter och kultur/fritidsområdet (exempelvis nämns arenabyggen i vissa kommuner). Några anser också att välfärdstjänsterna har förbättrats.

När det gäller försämringar av den kommunala verksamheten efter valet är det olika välfärdsområden (barnomsorg, äldreomsorg m.m) som nämns avgjort flest gånger (72) och därefter skolan (49 gånger). Även nedskärningar inom olika områden nämns relativt frekvent (40 gånger). Ett visst mönster urskiljer sig alltså, där välfärdsstatens områden tycks vara det som medborgarna upplever som mest försämrade efter valet 2006. Som nämns ovan är antalet svarande alltför få för att det ska vara meningsfullt att titta på svaren inom olika grupper, men en försiktig slutsats är att medborgarna i kommuner med maktskifte tenderar att anse skolan som försämrade i större utsträckning än vad medborgare i kommuner utan maktskifte gör. När det gäller försämringar av välfärd i största allmänhet är det inte någon skillnad mellan medborgarna i kommuner med respektive utan maktskifte.

Den tidigare studien ”Maktskiften i kommuner” visade som nämns ovan att skolan är ett område där politiker gärna gör förändringar då de kommer till makten efter ett val. Det verkar som att även medborgarna ser förändringarna som genomförs på detta område, men att det framförallt vid denna tidpunkt handlar om försämringar i deras ögon. Samma sak gäller för välfärdstjänsterna (social omsorg) där även medborgarna upplever förändringar. De områden som nämns här är exempelvis barnomsorg och äldreomsorg och även i detta fall handlar det om upplevda försämringar.

Vilka anser att politiken har förändrats?

Slutsatsen från den första delen av analysen är att medborgarna i kommuner som har haft maktskifte anser att politiken har förändrats i större utsträckning än vad medborgarna i kommuner utan maktskifte anser. Även i kommuner med maktskifte är det emellertid fortfarande en minoritet som anser att det har blivit någon skillnad. Som konstateras ovan kan svaret att det inte har blivit några förändringar bero antingen på att det faktiskt inte har skett några förändringar eller att medborgarna inte uppfattar de förändringar som genomförs.

Om det nu sker förändringar som medborgarna inte uppfattar kan det ha att göra med egenskaper och erfarenheter hos individerna själva. Individer har exempelvis olika kognitiv förmåga, olika kunskaper om och olika stort intresse för kommunal politik. Uppfatt-

ningen om förändringar kan således variera i olika grupper. I fortsättningen av rapporten undersöks hur uppfattningen om förändringar efter valet 2006 ser ut i olika grupper. Fortlöpande jämförs de som bor i kommuner som har haft maktskifte med de som bor i kommuner som inte haft maktskifte.

Individuella egenskaper som ålder, kön och utbildning har tidigare visat sig ha betydelse för politiska attityder och åsikter och tas därför med även i den här analysen. Exempelvis har högutbildade ofta ett större intresse för politik än lågutbildade och äldre har visat sig mer politiskt intresserade än yngre vilket kan innebära att dessa grupper uppfattar de förändringar som sker i större utsträckning.¹¹ Kön kan i det här fallet ha betydelse eftersom det är fler kvinnor än män som har kontakt med kommunala verksamheter och som arbetar i offentlig sektor. Denna större närhet till kommunen jämfört med män kan tänkas påverka hur kvinnor uppfattar förändringar i kommunens politik.

Kunskap om och erfarenhet av kommunal verksamhet är något som borde ha betydelse för uppfattningen om förändring av politiken. De som sällan kommer i kontakt med kommunal verksamhet kanske inte märker av förändringar i samma utsträckning som de som ofta använder sig av kommunal service gör. Samma resonemang kan appliceras då det gäller om man är anställd inom kommunen eller inte, kommunalanställda bör vara mer uppmärksamma på förändringar än de som arbetar i andra sektorer. De som sätter sig in i den lokala politiken genom att exempelvis ta del av lokala medier borde med samma resonemang uppfatta förändringar i större utsträckning än de som inte gör det.

En hypotes som prövas är att personer som är intresserade av politik i högre utsträckning uppfattar förändringar än de som är mindre intresserade eftersom de bör vara mer benägna att ta reda på det som händer och kanske även är mer uppmärksamma på förändringar. I undersökningen ges svar på om intresse för politik i allmänhet och intresse för kommunal politik har betydelse för uppfattningar om förändring efter ett maktskifte. I undersökningen prövas även betydelsen av var svarspersonerna placerar sig politiskt och ideologiskt. Antagandet här är att de som sympatiserar med den politiska minoriteten i kommunen är mindre nöjda med politiken och därför uppfattar förändringar i form av försämringar av olika slag i större utsträckning.

Svarspersonernas uppfattning om hur kommunen fungerar är ytterligare en faktor som kan tänkas ha betydelse för hur politiken efter ett maktskifte uppfattas. Är det så att

¹¹ Se t ex Johansson, Nilsson och Strömberg 2001, Gilljam och Holmberg 1993.

man anser att kommunen sköts dåligt kan det få effekter för hur politiken uppfattas i största allmänhet. Som vi sett ovan är det vanligare att svarspersonerna anger att det har skett försämringar än förbättringar. Frågan som ställs i analysen är därför om de som anser att kommunen sköts dåligt uppfattar förändringar i större utsträckning än personer som anser att kommunen sköts på ett bra sätt.

Politiken och relationen mellan partierna kan ha olika karaktär beroende på kommunens storlek. Exempelvis har det visat sig att konfliktnivån mellan partierna är högre i kommuner med fler invånare.¹² Detta borde innebära att medborgare i större kommuner upplever förändringar i större utsträckning än medborgare i mindre kommuner. Ytterligare en kommunspecifik "egenskap" som kan tänkas ha betydelse är vilken politisk majoritet som kommunen har. I projektet Maktskiften i kommuner visade det sig att majoriteten i socialistiskt styrda kommuner upplevdes ha större ambitioner att förändra politiken i stor utsträckning än majoriteten i borgerligt styrda kommuner. Till sist prövas därför om kommunens storlek och politiska färg har betydelse för medborgarnas uppfattning om förändringar.

Kunskap och erfarenhet

I den här studien finns inte möjlighet att dra slutsatser om det verkligen har skett förändringar i de västsvenska kommunernas politik efter valet 2006. Det går därför inte att säga om resultaten ovan, där en minoritet av medborgarna även i maktskifteskommuner inte ser några förändringar, beror på om kommunens politik faktiskt inte har förändrats eller om det handlar om att medborgarna inte uppfattar de förändringar som sker. En rimlig hypotes är emellertid att ökad kunskap om vad som händer i kommuner såväl som erfarenhet av kommunens service borde öka möjligheterna att uppfatta de förändringar som sker.

Ett viktigt sätt att få kunskap om det som sker i kommunen är via media och gällande lokal politik är det rimligt att informationen framförallt kommer från lokala medier. För att ta reda på om medieanvändning påverkar uppfattningen om förändring av politiken har en analys genomförts av hur svaren ser ut uppdelat på grupper som använder sig av media i form av morgontidningsläsning (prenumeration eller inte), tittande på lokal-TV samt lyssnande på lokal-radion i P4. Resultaten kan säga något om ifall mer information

¹² Karlsson 2007.

genom medieanvändande innebär att medborgarna i högre grad uppfattar de eventuella förändringar som genomförs i kommunen.

Resultaten från analysen visar att det är svårt att uttyda några generella mönster när det gäller medianvändningens betydelse. När det gäller tittande på TV4:s lokalnyheter inom gruppen som bor i en kommun med maktskifte är sambandet inte som förväntat: De som tittar ofta, anser i mindre utsträckning än de som tittar sällan att det har skett förändringar i politiken. När det gäller Västnytt i samma grupp är det de som tittar i medelhög utsträckning som har den högsta siffran. Ett samband som ser ut som förväntat är att de som prenumererar på morgontidning och bor i en kommun som har haft maktskifte uppfattar förändringar i något högre grad än de som inte prenumererar (30 % respektive 25 %). Lyssnande på lokalradio har inte någon signifikant effekt. Den allmänna slutsatsen är att ökad information i form av stor medieanvändning inte tycks ha någon större betydelse för hur medborgarna uppfattar den kommunala politiken efter ett maktskifte. En viss reservation får göras eftersom den här analysen inte tar hänsyn till innehållet i medierna och inte heller till faktorer som hänger samman med medieanvändning (exempelvis ålder).

Ytterligare ett sätt att ta reda på om kunskap om den kommunala politiken har effekt på om man uppfattar förändring är att jämföra de personer som har haft erfarenhet av en viss kommunal verksamhet med de som inte har haft erfarenhet.¹³ I SOM-enkäten ställs frågan om svarspersonen eller någon nära anhörig har utnyttjat en viss service. På flera områden ser det ut så att de som har utnyttjat någon service inom kommunal sektor i högre utsträckning anger att det har skett förändringar i den kommunala politiken än de som inte har utnyttjat servicen i fråga. Signifikanta resultat finner vi när det gäller barnomsorgen, där 25% av de som använder servicen anser att det har skett förändringar jämfört med 17 % av de som inte använder servicen. Samma mönster finns när det gäller skolan (27 respektive 17 %), socialtjänsten (33 respektive 19, här är det emellertid mycket få som själva använder socialtjänst) samt bibliotek, kulturaktiviteter och fritidsverksamhet (22 respektive 15-16 %). Inom den grupp av svarspersonerna som bor i kommuner som hade maktskifte efter valet 2006 är det generella mönstret att en högre andel upplever förändringar av politiken jämfört med de som inte bor i maktskifteskommuner. Flera signifikanta skillnader finns även i det här fallet inom gruppen som bor i maktskifteskommuner: mellan dem som använder barnomsorg (36%) och dem som inte använder

¹³ Tabellen visas inte här eftersom den är för utrymmeskrävande.

barnomsorg (25%), samt mellan dem som använder idrottsanläggningar (34 %) och de som inte gör det (22%).

Ytterligare ett sätt att kontrollera om de som har kunskap och/eller erfarenhet av kommunal verksamhet uppfattar förändring mer än andra är att dela in svarspersonerna i grupper efter vilken sektor de arbetar inom. I tabellen, liksom i de följande tabellerna, visas procentdifferensen mellan uppfattningarna hos personer som bor i kommuner som har haft maktskifte och de som bor i kommuner som inte har haft maktskifte.

Tabell 4: Uppfattning om förändring av kommunens politik efter vilken sektor svarspersonerna arbetar inom (procent)

	Samtliga	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff.
Statlig	22	34	18	16
Kommunal	24	36	21	15
Landstings/regional	21	23	20	3
Privat	17	26	14	12

Kommentar: n-tal för statlig = 232, kommunal = 633, landsting regional = 165, privat = 1468. I tabellen har de som arbetar för ideell organisation/stiftelse uteslutits på grund av för få svarande.

Tabellen visar att de som arbetar i kommunal eller statlig sektor i högre utsträckning anser att det har blivit förändringar än de som arbetar inom privat sektor. Den högsta siffran finner vi bland de som arbetar i kommunal sektor i en kommun som har haft maktskifte. Sammantaget tyder resultaten ovan på att de som har direkt erfarenhet av kommunen, antingen genom att arbeta där eller att använda den kommunala servicen, tenderar att anse att den kommunala politiken förändras i något större utsträckning än andra. När det gäller service är emellertid detta inte något generellt mönster utan något som varierar beroende på vilka kommunala serviceverksamheter som nyttjas. Resultaten pekar på att uppfattningen om förändring i viss utsträckning har att göra med kunskap genom erfarenhet (och inte enbart på att det inte sker några faktiska förändringar).

Individfaktorer

I tabell 5 sammanställs resultaten när det gäller individfaktorer. I tabellen visas procent-differensen mellan västsvenskar i kommuner med respektive utan maktskifte.

Tabell 5: Andel som anger att det har skett en förändring av den kommunala politiken inom olika grupper och efter maktskiftesstruktur (procent och procentdifferens)

	Andel som anger förändring	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff
<i>Kön</i>				
Män	17	27	12	15
Kvinnor	21	30	20	10
<i>Ålder</i>				
16-29	16	21	15	6
30-49	20	32	17	15
50-64	20	31	17	14
65-85	18	27	14	13
<i>Utbildning</i>				
Låg	16	30	11	19
Medellåg	16	23	14	9
Medelhög	21	27	20	7
Hög	22	37	19	18
<i>Social bakgrund</i>				
Arbetare	19	26	16	10
Jordbrukare	20	31	17	14
Tjänstemän	18	34	14	20
Högre tjänstemän	19	39	16	23
Företagare	20	30	17	13

Kommentar: Låg utbildning innebär högst grundskola. Medellåg utbildning innebär högst gymnasiestudier eller liknande. Medelhög utbildning innebär högst studier vid högskola/universitet. Hög utbildning innebär högst examen från forskarutbildning. Social bakgrund innebär att svarspersonerna själva har fått ange karaktären på det hem de växte upp i. N-tal för samtliga: Män 1448, kvinnor 1486. 16-29 år 481, 30-49 977, 50-64 803, 65-85 673. Lågutb 635, medellågutb 901, me-

delhögutb 629, högutbildade 730. Arbetare 1499, jordbrukarhem 302, tjänstemannahem 577, högre tjmhem 150, företagare 253.

I samtliga grupper gäller att de som bor i kommuner där det har varit maktskifte efter senaste valet i högre utsträckning än andra upplever att politiken i kommunen har förändrats. Tabellen visar att det finns vissa skillnader när det gäller kön och utbildning, där kvinnor tenderar att anse att politiken har förändrats mer än män, vilket kan ha att göra med kvinnors större erfarenhet av den kommunala sektorn (en större andel av kvinnorna arbetar inom kommunal sektor och de utnyttjar den kommunala servicen i högre utsträckning). Högutbildade anser att politiken har förändrats mer än lågutbildade. När det gäller ålder är skillnaderna mellan grupperna relativt små, förutom i gruppen som bor i maktskifteskommuner. I dessa kommuner tenderar de unga att uppfatta förändringar i mindre utsträckning än de äldre grupperna. För grupperingen social bakgrund kan vi konstatera att effekten av att bo i en kommun med maktskifte är störst inom gruppen som vuxit upp i ett högre tjänstemannahem och lägst inom gruppen som anger att de vuxit upp i ett arbetarhem. Det är möjligt att tjänstemännen, med sin ofta högre utbildning och därmed vana att ta till sig information, uppfattar förändringar i större utsträckning än de som definierar sig som arbetare. Högutbildade och äldre tenderar att vara mer intresserade av politik än lågutbildade och yngre vilket skulle kunna förklara skillnaderna mellan grupperna i det här avseendet.

Politisk orientering och politiskt intresse

Hypotesen är här att de som är intresserade av politik uppfattar förändringar i den kommunala politiken i större utsträckning än vad politiskt ointresserade gör. Det politiska intresset kan mätas på flera sätt. I tabellen finns politiskt intresse i största allmänhet med, liksom frågan om hur stort intresse svarspersonerna har för den kommunala politiken. Två mer konkreta indikatorer på politiskt intresse är frågor som rör om man som medborgare har försökt att påverka besluten i kommunen¹⁴ någon gång respektive hur ofta man brukar diskutera politik med andra.

I enkäten får svarspersonerna både ange vilket parti de sympatiserar med och var de placerar sig på vänster-högerskalan. Att det finns skillnader inom dessa grupper kan för-

¹⁴ Att försöka påverka beslut kan t ex innebära att man kontaktar tjänstemän eller politiker, demonstrerar eller skriver på namninsamlingar. Se Johansson 2010.

väntas med tanke på att människor som placerar sig till ideologiskt i motsatt riktning mot kommunens politiska majoritet borde uppfatta försämringar. I tabellen nedan visas enbart vänster-högerplacering eftersom antalet svarspersoner inom de mindre partierna är litet.

Tabell 6: Uppfattning om förändring efter politisk orientering och politiskt intresse (procent och procentdifferens)

	Samtliga	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff
<i>Politisk orientering</i>				
Vänster	24	37	20	17
Mitten	16	22	14	8
Höger	17	27	14	13
<i>Politiskt intresse, allmänt</i>				
Intresserad	22	34	19	15
Ointresserad	16	24	13	11
<i>Politiskt intresse, kommunen</i>				
Intresserad	22	34	19	15
Ointresserad	15	21	13	8
<i>Försökt påverka beslut</i>				
Ja	29	39	24	15
Nej	16	24	14	10
<i>Diskuterat politik</i>				
Ofta	23	34	20	14
Då och då	15	23	12	11
Aldrig	13	23	10	13

Kommentar: Vänster-högerfrågan är en 5-gradig skala i enkätfrågan. Vänster innebär värdena 1 + 2, mitten 3 och höger 4+5. Frågan om hur ofta svarspersonerna har diskuterat politik är sammanlagda i tabellen så att ofta= mer än en gång i månaden, då och då = mindre än någon gång i kvartalet. Politiskt intresse respektive politiskt intresse kommunen har 4 värden i enkäten som här slagits samman till 2. N-tal för samtliga: Vänster 969, mitten 817, höger 1073. Politiskt intresse allmänt: intresserad 1506, ointresserad 1398. Intresserad av kommunalpolitik: intresserad 1642, ointresserad 1266. Försökt påverka kommunens beslut: Ja 693, nej 2203. Diskuterat politik: ofta 549, då och då 784, sällan 1527.

Slutsatserna av tabellen är att de som orienterar sig åt vänster i högre utsträckning uppfattar förändringar i den kommunala politiken efter valet 2006 än de som placerar sig åt höger. Detta gäller i än större utsträckning för de vänsterorienterade som bor i kommuner med maktskifte där 37 % anser att det har skett förändringar. Det är, som nämnts ovan, fler som anser att det har skett försämringar än förbättringar i den kommunala politiken efter senaste valet. Med tanke på att de flesta maktskiften dessutom har skett åt höger är resultatet inte särskilt förvånande. En analys visar att 41 % av de som orienterar sig åt vänster och som bor i en kommun där maktskiftet har skett åt höger anser att det har skett förändringar. Dessa resultat återspeglas förstås även när det gäller partisympati, där Vänsterpartiets och Socialdemokraternas anhängare i relativt hög grad anser att det har skett förändringar.

Vi kan också konstatera att det politiska intresset har betydelse för i hur stor utsträckning man uppfattar att politiken har förändrats. De som är intresserade av den kommunala politiken anser i betydligt större utsträckning än de som är ointresserade att det har skett förändringar. Detta är särskilt tydligt i kommuner där det har varit maktskifte där 34 % av de som är intresserade av kommunal politik uppfattar att det har blivit förändringar. Samma sak gäller för det politiska intresset i stort. Det finns också tydliga skillnader när det gäller de mer konkreta indikatorerna på politiskt intresse, där de som har försökt påverka besluten i kommunen och de som ofta diskuterar politik anser att det har skett förändringar i större utsträckning. Vi kan se samma mönster att medborgare i kommuner med maktskiften anser att det har blivit förändringar i politiken i högre utsträckning än andra. Att notera är emellertid att det fortfarande inte i någon grupp finns en majoritet som anser att det har blivit förändringar i politiken efter valet 2006.

Att det politiska intresset verkar ha betydelse indikerar att människor inte i lika hög grad uppfattar de förändringar som faktiskt görs av kommunens politiska majoritet om de inte är intresserade och därmed i mindre utsträckning tar del av information exempelvis i media. En analys av detta visar att det en större andel (47 %) av de politiskt intresserade som tar del av Västnytt ofta än av politiskt ointresserade (30%).

Åsikter om kommunen

En faktor som kan tänkas ha betydelse för uppfattningen om kommunens politik är vad man anser om hur kommunen sköts i största allmänhet. Anser man att den kommunala servicen är dålig, är det möjligt att man uppfattar det som att den har försämrats. En all-

män uppfattning om att kommunstyrelsen sköter sina uppgifter bra eller dåligt är en annan tänkbar indikator på vad kommuninnevånarna anser om kommunens politik.

Tabell 7: Uppfattningar om förändringar av politiken efter åsikter om kommunen (procent och procentdifferens)

	Samtliga	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff
<i>Åsikt om kommunal service</i>				
Bra	20	29	17	12
Varken bra eller dåligt	19	29	16	13
Dåligt	25	35	20	15
<i>Åsikt om hur kommunstyrelsen sköter sina uppgifter</i>				
Bra	18	29	16	13
Varken bra eller dåligt	16	22	14	8
Dåligt	30	45	24	21

Kommentar: Svarspersonerna tillfrågas om hur de anser att servicen i kommunen har fungerat under de senaste 12 månaderna. Frågan har i enkäten 6 svarsalternativ som i tabellen har slagits samman. Frågan om hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift har i enkäten 6 svarsalternativ som har slagits samman i tabellen. N-tal för samtliga: Åsikt om kommunal service: bra 1376, varken bra el dåligt 928, dåligt 183. Åsikt om ks sköter sina uppgifter: bra 843, varken bra el dåligt 827, dåligt 537.

Det är en större andel av de som anser att den kommunala servicen är dålig som samtidigt tycker att politiken har förändrats efter senaste valet än av de som anser den kommunala servicen är bra. Liksom tidigare är andelen och skillnaden mellan grupperna högre i kommuner som har haft maktskifte. Vi kan se samma mönster när det gäller vad svarspersonerna anser om kommunstyrelsens arbete, där de som svarat att de sköter sin uppgift dåligt i högre utsträckning anser att det har skett förändringar i kommunens politik.

I det här fallet är inte riktningen på sambandet självklar. I tabellen kan vi se att det finns en samvariation mellan åsikterna om kommunens service respektive kommunstyrelsen och om man anser att det har skett en förändring i kommunens politik. Det kan emellertid lika gärna vara så att man anser att servicen är dålig och att kommunstyrelsen inte sköter sin uppgift på grund av att politiken har förändrats i en riktning som man anser är

negativ, exempelvis efter ett maktskifte i kommunen. I tabellen nedan redovisas skillnader i åsikter om kommunal service respektive kommunstyrelsens arbete i kommuner med och utan maktskifte. Här får vi alltså reda på om maktskifte påverkar medborgarnas relation till kommunen de bor i.

Tabell 8: Åsikter om kommunal service samt hur kommunstyrelsen sköter sin verksamhet efter maktskiftesgrupper (andel och procentdifferens)

	Samtliga	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff
<i>Åsikt om kommunal service</i>				
Bra	56	53	57	-4
Varken eller	37	36	37	-1
Dåligt	7	10	6	4
Summa	100	100	100	
	(n=2749)	(n=641)	(n=2108)	
<i>Åsikt om kommunstyrelsen</i>				
Bra	39	32	41	-9
Varken eller	38	38	37	1
Dåligt	24	30	22	8
Summa	100	100	100	
	(n=2453)	(n=605)	(n=1848)	

Kommentar: Svarspersonerna tillfrågas om hur de anser att servicen i kommunen har fungerat under de senaste 12 månaderna. Frågan har i enkäten 6 svarsalternativ som i tabellen har slagits samman. Frågan om hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift har i enkäten 6 svarsalternativ som har slagits samman i tabellen.

Majoriteten av medborgarna är nöjda med servicen, men de som bor i kommuner som har haft maktskifte är något mindre nöjda än medborgare i kommuner utan maktskifte. De anser också att kommunstyrelsen sköter sin uppgift sämre än vad övriga medborgare gör. Maktskifte indikerar förändring vilket kan tolkas som att medborgarna är mer missnöjda i kommuner där det har skett förändringar, men som vi har sett är det inte självklart att medborgarna uppfattar att det händer något med politiken även om kommunen byter majoritet. Hur ser det då ut om vi även tar hänsyn till svarspersonernas uppfattningar om förändring?

När det gäller åsikter om hur den kommunala servicen har fungerat har svarspersonerna samma åsikt oavsett om de anser att det har skett förändringar eller inte (ca 55% anser att servicen fungerar bra). Här spelar förändringen alltså inte så stor roll för om man anser att servicen fungerar eller inte. Mönstret är liknande om vi delar upp i kommuner med respektive utan maktskifte, men det är en något lägre andel i maktskifteskommunerna som är nöjda med servicen än i kommunerna utan maktskifte oavsett om man uppfattar förändringar eller inte.

Samma resonemang kan vi föra när det gäller åsikter om hur kommunstyrelsen sköter sin uppgift. Av de som anser att det har skett en förändring i kommunpolitiken tycker 48 % att kommunstyrelsen sköter sig bra, medan 51 % anser att de sköter sin uppgift dåligt. Av de som inte ser några förändringar anser 65 % att kommunstyrelsen sköter sin uppgift bra och 35 % dåligt. Uppdelat i maktskiftesgrupper kan vi konstatera att 60 % av de som har haft maktskifte i sin kommun och som anser att det har blivit en förändring i kommunen tycker att kommunstyrelsen sköter sin uppgift dåligt. Motsvarande siffra bland de som inte har haft maktskifte är 45 %. Återigen kan vi alltså konstatera att förändring efter ett maktskifte uppfattas mer negativt än positivt.

Kommunens karaktär

I detta avsnitt grupperas svarspersonerna efter vilken typ av kommun de bor i. När det gäller kommunstorlek används i det här fallet kommunens karaktär av tätort eller landsbygd. I tabellen redovisas även kommunens politiska karaktär i form av typ av majoritet.

Tabell 9: Uppfattning om förändring indelat efter typ av kommun (andel och procentdifferens)

	Samtliga	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff
<i>Stad/land</i>				
Ren landsbygd	21	25	19	6
Mindre tätort	18	28	13	15
Stad eller större tätort	22	31	17	14
Göteborg	16	-	16	-
<i>Politisk majoritet efter valet 2006</i>				
Borgerlig majoritet	22	31	16	15

	Samtliga	Maktskifte	Ej maktskifte	Procentdiff
Socialistisk/vänster majoritet	14	20	13	7
Blocköverskridande majoritet	25	26	24	2

Kommentar: Som borgerlig majoritet räknas ett eller flera av följande partier: Moderaterna, Folkpartiet, Centern, Kristdemokraterna. Som socialistisk/vänster majoritet räknas ett eller flera av följande partier: Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet. Blocköverskridande majoritet innebär samarbete över blockgränserna. N-tal: Stad/land: ren landsbygd 471, mindre tätort 713, stad el större tätort 909, Göteborg 795. Majoritet: borgerlig 1210, socialistisk/vänster 1143, blocköverskridande 578.

Skillnaden mellan grupperna är inte särskilt stora eller systematiska och inte heller signifikanta. Möjligen finns en viss tendens att de som bor i större städer uppfattar förändringar i större utsträckning än de som bor i mindre städer och på landsbygden. Liksom tidigare upplever medborgarna i maktskifteskommuner att det har skett förändringar i större utsträckning än de som bor i kommuner utan maktskifte. Skillnaden är mindre bland dem som bor på landsbygden än för övriga grupper.

Medborgare som bor i kommuner där socialdemokraterna styr ensamma eller med miljöpartiet och/eller vänsterpartiet upplever att det har skett mindre förändringar i kommunens politik efter valet än vad andra medborgare gör. Vi ska här komma ihåg att det är relativt få svars personer i gruppen som har haft maktskifte till en vänstermajoritet. När det gäller kommuner som har en borgerlig majoritet med ett eller flera partier anser medborgarna att det har skett större förändringar i de kommuner som har haft maktskifte. Här är skillnaden mellan kommuner med respektive utan maktskifte som störst. I kommuner med blocköverskridande majoritet verkar det inte ha någon större betydelse om kommunen har haft maktskifte eller inte.

Vad påverkar uppfattningar om förändring av den kommunala politiken?

I redovisningen ovan har enbart bivariata samband redovisats. Ett sätt att gå vidare i analysen är att undersöka om det kan finnas faktorer som samverkar på olika sätt när man tar hänsyn till alla faktorer samtidigt. En multivariat analys kan visa om det finns faktorer som har visat sig ha betydelse i de bivariata analyserna, vars effekt försvinner då vi tar hänsyn till samtliga variabler samtidigt. För att ta reda på om så är fallet har multivariata regressionsanalyser genomförts. I den multivariata analysen ingår de variabler som har

visat sig vara signifikanta i en bivariat regression: utbildning, politiskt intresse, politiskt intresse i kommunen, vänster-högerplacering, om man har diskuterat politik, kön, anställningssektor och om man har försökt påverka politiken i sin kommun. Dessutom har användande av kommunal barnomsorg respektive kommunal grundskola tagits med eftersom dessa faktorer i den tidigare analysen (se ovan) visade sig ha betydelse samt även uppvisade ett signifikant samband med uppfattning om förändring i en bivariat regression.¹⁵

I de tidigare analyserna kunde vi dra slutsatsen att maktskifte spelar roll för hur medborgarna uppfattar förändringar i den kommunala politiken efter ett val. I den första regressionsanalysen undersöktes om effekten av att bo i en kommun som har haft maktskifte finns kvar när hänsyn samtidigt tas till andra faktorer. Resultatet visar följande¹⁶:

- De som bor i kommuner med maktskifte efter valet 2006 uppfattar förändring av politiken i högre grad än de som bor i kommuner med stabil majoritet.
- De som placerar sig åt vänster uppfattar förändringar i högre utsträckning än de som placerar sig åt höger.
- Kvinnor uppfattar förändring i högre utsträckning än män.
- De som har diskuterat politik ofta uppfattar förändringar i större utsträckning än de som diskuterar politik sällan.
- De som har försökt påverka politiken i sin kommun uppfattar förändring i större utsträckning än de som inte har gjort det.
- De som arbetar inom den kommunala sektorn uppfattar förändring i större utsträckning än de som arbetar inom andra sektorer.

Att notera är att effekten av politiskt intresse i allmänhet respektive intresse för politiken i kommunen inte är signifikant i den multivariata analysen. Samma sak gäller för utbildning samt om man själv eller någon anhörig har nyttjat barnomsorg eller skola.

¹⁵ Regressionsanalysen är en linjär regressionsanalys med dikotomiserade variabler och som signifikanta resultat bedöms de som har minst 95% säkerhet.

¹⁶ B-värdet respektive standardfelet (SE) är följande för de signifikanta variablerna: Diskuterat politik 0,075 SE 0,021. Vänster-höger -0,045 SE 0,018. Kön -0,081 SE 0,019. Försökt påverka -0,081 SE 0,021. Maktskifte 0,14 SE 0,021. Justerat R²= 0,059.

Nästa steg är att liksom tidigare undersöka hur sambanden ser ut i gruppen som bor i kommuner utan respektive med maktskifte efter valet 2006. För svarspersoner som bor i kommuner som inte har haft maktskifte visar analysen samma resultat som ovan förutom att vänster-högerplacering inte längre har betydelse.¹⁷

För svarspersoner som bor i kommuner som har haft maktskifte visar analysen däremot lite annorlunda resultat. Följande samband är signifikanta¹⁸:

- De som arbetar inom den kommunala sektorn uppfattar förändring i större utsträckning än de som arbetar inom andra sektorer.
- Kvinnor uppfattar förändring i högre utsträckning än män.
- De som placerar sig åt vänster uppfattar förändringar i större utsträckning än de som placerar sig åt höger.

Ovanstående resultat är signifikanta på 95 %-nivån. Om vi gör lite avkall på det kravet och tillåter en något lägre säkerhetsnivå (94 %) är också följande resultat signifikanta:

- de som har försökt påverka politiken i sin kommun uppfattar förändring i större utsträckning än de som inte har gjort det (Sig = 0,06)
- personer som är intresserade av kommunalpolitik uppfattar förändringar i större utsträckning än de som är ointresserade (Sig = 0,06)

Till skillnad från bland svarspersonerna generellt sett har alltså intresse för kommunens politik betydelse för dem som bor i maktskifteskommuner: de som är intresserade av den kommunala politiken anser att politiken har förändrats. Liksom i de andra grupperna har placeringen på vänster-högerskalan betydelse och även var man arbetar och om man har visat aktivt intresse genom att på olika sätt försöka påverka politiken i sin kommun betydelse. Däremot har inte att diskutera politik någon tydlig effekt i den här gruppen. Att placeringen på vänster-högerskalan har effekt är inte särskilt förvånande med tanke på att

¹⁷ B-värde respektive standardfelet (SE) är följande: Diskuterat politik 0,078 SE 0,023. Kön -0,074 SE 0,020. Påverkat politiken -0,081 SE 0,023. Justerat R²=0,043.

¹⁸ B-värde respektive standardfelet (SE) är följande: vänster-höger -0,094 SE 0,045. Intresse för kommunal politik -0,100 SE 0,054. Påverkat politiken -0,091 SE 0,049. Anställningssektor 0,114 SE 0,056. Kön 0,108 SE 0,047. Justerat R²= 0,045.

de flesta maktskiften i Västra Götaland har skett från vänster till höger och att de flesta som anser att det har skett förändringar tycker att det handlar om försämringar. Resultaten indikerar att intresse och engagemang specifikt för kommunens politik ökar förutsättningarna för att medborgarna ska uppfatta de förändringar som genomförs. Intresse för politik generellt sett och hur ofta man diskuterar politik är faktorer som inte specifikt knyts till kommunen och visar inte signifikanta effekter för medborgarna i maktskifteskommunerna.

Slutdiskussion

En tydlig slutsats av undersökningen är att maktskiften spelar roll. De som bor i kommuner som hade maktskifte efter valet 2006 uppfattar förändring i större utsträckning än andra. Denna effekt är också märkbar i samtliga studerade grupper av västsvenskar. Samtidigt är det viktigt att uppmärksamma att det i samtliga fall är en minoritet som uppfattar att det sker förändringar. För de allra flesta västsvenskar spelar alltså maktskifte inte någon roll, de uppfattar att politiken inte förändras ändå. Som diskuterats tidigare kan uppfattningen att det inte har skett förändringar bero antingen på att kommunens politik faktiskt inte har förändrats påtagligt eller att medborgarna av en eller flera anledningar inte uppfattar de förändringar som genomförts. Eftersom det i den här studien inte går att fastställa om det faktiskt har skett förändringar är det svårt att avgöra vilket av alternativen som stämmer. Med hänvisning till tidigare forskning och till att partier (teoretiskt sett) bör ha intresse av att driva igenom sin egen politik är det emellertid rimligt att anta att det i de flesta fall sker åtminstone vissa förändringar i kommunens politik då en ny majoritet tar över makten. En faktor som kan ha inneburit att kommunerna inte genomfört förändringar i den utsträckning majoriteten har velat är finanskrisen, som slog hårt mot kommunernas ekonomi. Att kommunerna har tvingats till nedskärningar kan även ha haft inverkan på att de flesta som anser att politiken har förändrats uppfattar försämringar snarare än förbättringar.

Att medborgarna uppfattar hur kommunens politik bedrivs är viktigt för att de ska kunna utkräva ansvar i kommande val. Om man inte uppfattar förändringar fast det i själva verket har skett förändringar blir det svårare att ta ställning till de politiska alternativen i samband med valen. Under förutsättning att det faktiskt sker förändringar efter ett maktskifte och att det är viktigt att medborgarna har insyn i kommunens politik för att kunna göra ett rationellt val, kan det både ses som ett ansvar för medborgarna att i ökad

utsträckning ta reda på vad som händer och ett ansvar för kommunens politiker (och tjänstemän) att på ett effektivare sätt kommunicera de förändringar som sker till medborgarna.

Ytterligare en slutsats av studien är att intresse för politik (framförallt för kommunal politik) och mer konkreta uttryck för politiskt intresse och engagemang (att man har diskuterat politik respektive försökt påverka politiken i kommunen) verkar ha en viss betydelse för om medborgarna uppfattar de förändringar som sker eller inte. De som inte anser att den kommunala politiken är intressant ser inte de förändringar som genomförs. I regressionsanalyserna visade det sig att den enda faktorn som är signifikant i alla modellerna är om man har försökt påverka politiken i sin kommun eller ej. De som försöker påverka ger uttryck för engagemang i den kommunala politiken. Det är möjligt att detta engagemang gör dessa personer mer uppmärksamma på vad som händer i största allmänhet. Intresse och engagemang går i viss mån att påverka. Kommunal politik kan kommuniceras och presenteras på ett sätt som ökar medborgarnas intresse. Detta borde leda till att medborgarna får en tydligare uppfattning om vad som händer i kommunen, något som i sin tur leder till en förbättrad demokrati på så sätt att medborgarna får lättare att ta ställning.

Något som också har betydelse för om medborgarna uppfattar förändringar i politiken är om de har erfarenhet av den kommunala verksamheten eller inte. Framförallt verkar det som att erfarenhet genom att arbeta inom den kommunala sektorn gör att man uppfattar de förändringar som genomförs. När det gäller effekten av medieanvändning är resultaten i den här studien oklara. Det är dock möjligt att det finns en effekt om man tar hänsyn till innehållet som kommuninnevärdarna väljer att läsa, titta på eller lyssna på.

Måste det alltid vara negativt att medborgarna inte uppfattar de förändringar som genomförs? Med tanke på att förändringar oftare uppfattas vara negativa än positiva (som visats ovan är det en större andel som anger försämringar än förbättringar) kan det vara så att medborgarna som menar att det inte skett förändringar är nöjda med sakernas tillstånd. Det är möjligt att det är lättare att uppfatta försämringar som görs än förbättringar, och det är också möjligt att det svarspersonerna kommer ihåg från den föregående mandatperioden framförallt är försämringar medan förbättringarna tas för givna när de väl har införts.

Referenser

- Bendz, Anna, Johansson, Folke (2008): "Maktskiften i kommuner." I: *Makten över kommunerna. Forskning om självstyrelse, hierarkier och nätverk*. Sveriges kommuner och landsting
- Downs, Anthony (1957): *An Economic Theory of Democracy*. New York: Harper & Row.
- Bäck, Henry, Folke Johansson och Jonas Sandqvist (1998): 'Stadsregering i Stockholm. Införandet av begränsat majoritetsstyre i Stockholms stad'. (Stockholms universitet, företagsekon. Inst.)
- Bäck, Henry (2006): *Komparativ kommunal konstitutionspolitik*. Stockholm: Kommunförbundet.
- Håkansson, Anders (1994): "Det kommunala valdeltagandet i Malmö". I: Bäck, Henry, Håkansson, Anders (red): *Väljare i kommunvalet. Om missnöje, misstroende och politisk kultur*. Stockholm: SNS
- Johansson, Folke, Nilsson, Lennart, Strömberg Lars (2001): *Kommunal demokrati under fyra decennier*. Malmö: Liber
- Johansson, Folke (2006): "Röstning och röstdelning". I: Nilsson, Lennart, Johansson Sanna (red): *Regionen och flernivådemokratin*. Göteborgs universitet: SOM-rapport 42.
- Johansson, Susanne (2010): "Politiskt engagemang och deltagande. För en, för alla? I: Johansson, Susanne (red): *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborgs universitet: SOM-institutet
- Karlsson, David (2007): Kommunstorlek och demokrati - en introduktion. I: Johansson, Folke mfl: *Kommunstorlek och demokrati*. Sveriges kommuner och landsting.
- Przeworski, A, Stokes, Susan C, Manin, Bernard (1999): *Democracy, Accountability and Representation*. Cambridge: Cambridge University Press